YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
30 päivänä huhtikuuta 1998 *

Asiassa C-230/96,

jonka Cour d'appel de Douai (Ranska) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Cabour SA ja Nord Distribution Automobile SA

vastaan

Arnor "SOCO" SARL,

Automobiles Peugeot SA:n ja Automobiles Citroën SA:n osallistuessa asian käsittelyyn,

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan tulkinnasta sekä perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevien sopimusten ryhmiin 12 päivänä joulukuuta 1984 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 123/85 (EYVL 1985, L 15, s. 16) ja 28 päivänä kesäkuuta 1995 annetun komission asetuksen N:o 1475/95 (EYVL L 145, s. 25) tiettyjen säännösten tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja H. Ragnemalm sekä tuomarit R. Schintgen (esittelevä tuomari), G. F. Mancini, P. J. G. Kapteyn ja G. Hirsch,

julkisasiamies: G. Tesauro,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Arnor "SOCO" SARL, edustajinaan asianajajat Henri-Patrick Bednarski, Lille, Pierre Demolin ja Yves Brulard, Mons ja Pariisi, ja asianajaja Miguel Troncoso Ferrer, Bryssel ja Pamplona,

— Automobiles Peugeot SA ja Automobiles Citroën SA, edustajinaan asianajajat Xavier de Roux ja Marie-Pia Hutin, Pariisi, ja asianajaja Jacques Loesch, Luxemburg,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston apulaisosastopäällikkö Catherine de Salins ja saman osaston tehtävään määrätty Régine Loosli-Surrans,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen osaston virkamies Francisco Enrique González Díaz ja yksikköön siirretty kansallinen virkamies Guy Charrier,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Arnor "SOCO" SARL:n, Automobiles Peugeot SA:n ja Automobiles Citroën SA:n, Ranskan hallituksen ja komission 25.9.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautuks

kuultuaan julkisasiamiehen 16.12.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Cour d'appel de Douai on esittänyt 20.6.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 8.7.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan tulkinnasta sekä perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevien sopimusten ryhmiin 12 päivänä joulukuuta 1984 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 123/85 (EYVL 1985, L 15, s. 16) ja 28 päivänä kesäkuuta 1995 annetun komission asetuksen N:o 1475/95 (EYVL L 145, s. 25) tiettyjen säännösten tulkinnasta.

2 Kysymykset on esitetty Cabour SA:n (jäljempänä Cabour) ja Nord Distribution Automobile SA:n (jäljempänä Nord Distribution Automobile), joita Automobiles Peugeot SA (jäljempänä Peugeot) ja Automobiles Citroën SA (jäljempänä Citroën) tukevat, Arnor "SOCO" SARL: ia (jäljempänä Arnor) vastaan käymässä oikeudenkäynnissä, joka koskee vilpillistä kilpailua.

Pääasia

3 Cabour ja Nord Distribution Automobile ovat Citroën- ja Peugeot- ajoneuvomerkkien yksinmyyjiä Douaissa. Ne katsovat, että Arnor, joka ei kuulu yhdenkään

autonvalmistajan jakeluverkostoon, on syyllistynyt vilpilliseen kilpailuun ja lainvastaiseen sekä valheelliseen mainontaan myymällä tämän merkkisiä uusia ajoneuvoja, ja nostivat kanteen Tribunal de commerce de Douaissa vaatien, että Arnor velvoitetaan maksamaan korvaus aiheuttamastaan vahingosta ja että sitä kielletään jatkamasta toimintaansa.

4 Tribunal de commerce de Douai hylkäsi 16.6.1994 tekemällään päätöksellä kantajien vaatimukset sillä perusteella, että niiden yksinmyyntisopimukset Peugeot'n ja Citroënin kanssa olivat asetuksen N:o 123/85 vastaisia, eivätkä ne näin ollen voineet vedota niihin Arnoria vastaan.

5 Cabour ja Nord Distribution Automobile valittivat tuomiosta väittäen, että Arnorille voitiin määrätä kansallisen oikeuden perusteella seuraamuksia vilpillisestä kilpailusta.

6 Arnor totesi vastineessaan, että kanne vilpillisestä menettelystä oli hylätty, koska jälleenmyyjäyritykset eivät olleet osoittaneet, että niiden jakeluverkosto oli yhteisön oikeuden mukainen.

7 Cour d'appel de Douai katsoi, että sen käsiteltävänä olevan pääasian ratkaisu riippuu yhteisön oikeuden tulkinnasta ja päätti lykätä ratkaisun antamista esittääkseen yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Voidaanko ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan perusteella 12.12.1984 annettua Euroopan yhteisöjen komission asetusta (ETY)

N:o 123/85 tulkita niin, että asetuksen 1 artiklassa säädettyä poikkeusta sovelletaan moottoriajoneuvojen valmistajan ja jälleenmyyjän väliseen yksinmyyntisopimukseen, kun tässä sopimuksessa

a) ei yksilöidä nimenomaisesti asetuksen 5 artiklan 2 kohdan 1 alakohdan a ja b alakohdassa sekä saman artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja 'asiallisia perusteita';

b) suljetaan kokonaan pois se mahdollisuus, että jälleenmyyjä voisi myydä muiden kuin kyseisen valmistajan toimittamia uusia moottoriajoneuvoja, vaikka niitä myytäisiin muissa kuin sopimustavaroiden jälleenmyyntiin käytettävissä tiloissa, ellei myynnille esitetä sellaisia asiallisia perusteita, joita ei sopimuksen tekohetkellä ollut olemassa, ja kun tätä sopimusehtoa on arvioitava asetuksen 3 artiklan 3 kohdan ja 5 artiklan 2 kohdan säännösten kannalta;

c) asetetaan myyntitavoite, jonka mukaan jälleenmyyjä sitoutuu tekemään parhaansa myydäkseen sopimusajoneuvoja joka vuosi sen määrän, jonka valmistaja vahvistaa laatimiensa myyntiennusteiden tai määrittelemiensä arviointiperusteiden mukaisesti, jos osapuolet eivät ole sopineet määrästä keskenään, ja kun sopimuksessa täsmennetään, että valmistaja voi kolme tai kuusi kuukautta etukäteen asiasta ilmoitettuaan muuttaa sopimusaluetta ja/tai poistaa jälleenmyyjältä yksinoikeuden tai purkaa jälleenmyyntisopimuksen, jos jälleenmyyjä ei ole toteuttanut 90-prosenttisesti seitsemää yhdestoistaosaa myyntitavoitteestaan kyseisen vuoden elokuun loppuun mennessä ja jos sopimusajoneuvojen prosenttimääräinen 'kokonaismarkkinaosuus' sopimusalueella on kyseisen vuoden heinäkuun lopussa sopimusalueen sijainnista riippuen 15—45 % pienempi kuin samojen ajoneuvojen valtakunnallinen markkinaosuus, kun näitä sopimusmääräyksiä on arvioitava asetuksen 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan ja 5 artiklan 2 kohdan 2 ja 3 alakohdan kannalta?

2) Voidaanko 28.6.1995 annettua Euroopan yhteisöjen komission asetusta (ETY) N:o 1475/95, jolla korvataan edellä mainittu asetus N:o 123/85, tulkita niin, että asetuksen 1 artiklassa säädettyä poikkeusta sovelletaan yksinmyyntisopimukseen, jossa on edellä ensimmäisen kysymyksen b ja c kohdassa mainittuja sopimusehtoja, jotka koskevat asetuksen N:o 1475/95 3 artiklan 3 kohtaa ja 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohtaa sekä 5 artiklan 2 kohdan 2 ja 3 alakohtaa ja 3 kohtaa?

3) Jos asetuksia N:o 123/85 ja N:o 1475/95 ei voitaisi tulkita niin, että niissä säädettyä poikkeusta sovelletaan edellä ensimmäisessä ja toisessa kysymyksessä tarkoitettujen sopimusten kaltaisiin jälleenmyyntisopimuksiin, onko ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa tulkittava niin, että moottoriajoneuvojen valmistajan yksinmyyntiverkosto, joka jäsenvaltion koko alueella perustuu tällaisiin jälleenmyyntisopimuksiin, kuuluisi kyseisessä artiklassa säädetyn kiellon soveltamisalaan?"

Asiaa koskevat oikeussäännöt

8 Asetuksen N:o 123/85 1 artiklassa ja asetuksen N:o 1475/95, jolla korvattiin asetus N:o 123/85 1.10.1995 alkaen, 1 artiklassa säädetään, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan kieltoa ei sovelleta sopimuksiin, joilla tavarantoimittaja antaa valtuutetun jälleenmyyjän tehtäväksi myydä sopimustavaroita määrätyllä alueella ja sitoutuu toimittamaan moottoriajoneuvoja ja varaosia kyseisellä alueella ainoastaan tälle jälleenmyyjälle.

9 Asetuksen N:o 123/85 3 artiklan 3 kohdan mukaan perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan poikkeusta sovelletaan myös silloin kun 1 artiklassa tarkoitettu velvoite on yhdistetty jakelijan velvoitteeseen "olla myymättä sopimustavaroiden kanssa kilpailevia uusia moottoriajoneuvoja sekä sopimustavaroiden jälleenmyyntiin

käytettävissä tiloissa olla myymättä muita uusia moottoriajoneuvoja kuin niitä, joita valmistaja on tarjoutunut toimittamaan".

10 Saman asetuksen 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohdassa säädetään, että poikkeusta sovelletaan sen estämättä, että jakelijalla olisi velvoite "tehdä parhaansa myydäkseen tiettynä ajanjaksona sopimusalueella osapuolten välisessä sopimuksessa määrätyn vähimmäismäärän sopimustavaroita tai, jos tällaista sopimusta ei ole, tavarantoimittajan jakelijan arvioitujen myyntimahdollisuuksien perusteella määräämän vähimmäismäärän".

11 Asetuksen N:o 123/85 5 artiklan 2, 3 ja 4 kohta kuuluvat seuraavasti:

"2. Siltä osin kuin jakelija on hyväksynyt 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja velvoitteita jälleenmyynnin ja huoltopalvelujen rakenteiden parantamiseksi, edellä 3 artiklan 3 ja 5 alakohdassa säädetty poikkeus koskee velvoitetta olla myymättä muita uusia moottoriajoneuvoja kuin niitä, jotka kuuluvat sopimusvalikoimaan, tai olla tekemättä tällaisista ajoneuvoista jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevia sopimuksia, jos

1) osapuolet

a) sopivat, että tavarantoimittaja vapauttaa jakelijan 3 artiklan 3 ja 5 alakohdassa tarkoitetuista velvoitteista, kun jakelija osoittaa, että siihen on asiallisesti pätevät perusteet;

b) sopivat, että tavarantoimittaja pidättää itsellään oikeuden tehdä sopimustavaroiden osalta jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevia sopimuksia määrättyjen sopimusalueella toimivien muiden yritysten kanssa tai muuttaa sopimusaluetta ainoastaan silloin, kun tavarantoimittaja näyttää, että siihen on asiallisesti pätevät perusteet;

2) sopimus tehdään ainakin neljäksi vuodeksi, tai, kun sopimus tehdään määräämättömäksi ajaksi, sen säännöllinen irtisanomisaika on molemmille osapuolille ainakin vuosi, lukuun ottamatta tapauksia, joissa

— tavarantoimittajan on lain mukaan tai erityisen sopimuksen perusteella maksettava aiheellinen korvaus sopimuksen irtisanomisesta tai

— kyse on uuden jäsenen liittymisestä jakeluverkostoon ja ensimmäisestä sopimuskaudesta tai sopimuksen ensimmäisestä irtisanomisesta;

3) kumpikin osapuoli sitoutuu ainakin kuusi kuukautta ennen sopimuskauden päättymistä ilmoittamaan toiselle osapuolelle aikeestaan olla uudistamatta määrätyksi ajaksi tehtyä sopimusta.

3. Osapuoli voi vedota erityisiin, tässä artiklassa tarkoitettuihin asiallisiin perusteisiin, jotka on täsmennetty yksityiskohtaisesti sopimuksessa, vain jos niitä sovelletaan ilman syrjintää vastaavissa tilanteissa oleviin jakeluverkkoon kuuluviin yrityksiin.

4. Tässä artiklassa säädetyt poikkeuksen edellytykset eivät rajoita osapuolen oikeutta irtisanoa sopimus, jos siihen on peruste."

12 Asetuksen N:o 1475/95 vastaavat säännökset ovat sanamuodoltaan erilaiset.

13 Asetuksen N:o 1475/95 3 artiklan 3 kohdan nojalla poikkeusta sovelletaan velvoitteeseen olla myymättä "muualla kuin erillisissä myyntitiloissa muiden valmistajien uusia moottoriajoneuvoja, 'mutta täsmennetään kuitenkin, että uusien erimerkkisten ajoneuvojen myyminen on sallittua edellyttäen, että myynti tapahtuu' erillisenä oikeushenkilönä olevan johdon alaisena, tavalla, jolla estetään eri ajoneuvomerkkien sekaannus".

14 Saman asetuksen 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohdassa säädetään, että poikkeusta sovelletaan sen estämättä, että jakelijalla on velvoite "tehdä parhaansa myydäkseen tiettynä ajanjaksona sopimusalueella osapuolten yhdessä sopiman vähimmäismäärän sopimustavaroita tai, jos sopimuspuolten välillä on erimielisyyttä vuosittain myytävästä sopimustavaroiden vähimmäismäärästä, ulkopuolisen asiantuntijan määrittämän määrän, ottaen huomioon erityisesti aiempi myynti alueella sekä alueellisen ja kansallisen tason myyntiennusteet".

15 Asetuksen N:o 1475/95 5 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

"2. Jos jakelija on 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti hyväksynyt velvoitteet jälleenmyynnin ja huoltopalvelujen rakenteiden parantamiseksi, poikkeusta sovelletaan, jos:

— —

2) sopimus tehdään ainakin viideksi vuodeksi, tai, kun sopimus tehdään määräämättömäksi ajaksi, sen säännöllinen irtisanomisaika on molemmille osapuolille ainakin kaksi vuotta; tämä aika lyhennetään vähintään yhteen vuoteen, jos:

— tavarantoimittajan on lain mukaan tai erityisen sopimuksen perusteella maksettava aiheellinen korvaus sopimuksen irtisanomisesta, tai

— kyse on uuden jäsenen liittymisestä jakeluverkostoon ja ensimmäisestä sopimuskaudesta tai sopimuksen ensimmäisestä irtisanomisesta;

3) kumpikin osapuoli sitoutuu ainakin kuusi kuukautta ennen sopimuskauden päättymistä ilmoittamaan toiselle osapuolelle aikeistaan olla uudistamatta määrätyksi ajaksi tehtyä sopimusta.

3. Edellä 1—2 kohdassa säädetyt poikkeuksen edellytykset eivät vaikuta:

— tavarantoimittajan oikeuteen irtisanoa sopimus vähintään yhden vuoden irtisanomisajalla, jos koko verkko tai merkittävä osa sitä on järjestettävä uudelleen,

— osapuolen oikeuteen irtisanoa sopimus, jos toinen osapuoli ei täytä kaikkia perusvelvoitteitaan.

Kaikissa tapauksissa osapuolten on riitaisuuksien varalta hyväksyttävä järjestelmä riidan pikaisesta ratkaisemisesta, kuten turvautuminen ulkopuoliseen asiantuntijaan tai välimieheen, rajoittamatta kuitenkaan osapuolten oikeutta saattaa asia toimivaltaisen tuomioistuimen ratkaistavaksi kansallisen lainsäädännön mukaisesti."

Tutkittavaksi ottaminen

16 Ranskan hallitus, komissio ja Peugeot sekä Citroën ovat saattaneet kyseenalaisiksi esitettyjen ennakkoratkaisukysymysten merkityksen pääasian ratkaisun kannalta asiassa C-226/94, Grand garage albigeois ym., 15.2.1996 annetun tuomion (Kok. 1996, s. I-651) ja asiassa C-309/94, Nissan France ym., samana päivänä annetun tuomion (Kok. 1996, s. I-677) perusteella, koska niissä todetaan, että vaikka asetus N:o 123/85 koskeekin tavarantoimittajien ja niiden hyväksymien jälleenmyyjien välisiä sopimussuhteita, sen tarkoituksena ei ole säännellä markkinoilla jälleenmyyntisopimusten piirin ulkopuolella mahdollisesti toimivien kolmansien toimintaa.

17 Niiden mukaan samaa kantaa voidaan soveltaa esillä olevaan asiaan, koska pääasiana käsiteltävässä asiassa ei ole kyse tavarantoimittajan ja tämän jälleenmyyjän välisestä riidasta, vaan valtuutettujen jälleenmyyjien nostamasta kanteesta virallisten jakeluverkostojen ulkopuolista itsenäistä jälleenmyyjää vastaan.

18 Ranskan hallitus lisää tähän, että toiseen kysymykseen, joka koskee asetuksen N:o 1475/95 tulkintaa, ei missään tapauksessa ole syytä antaa vastausta, koska sen pääasian tosiseikat, jonka yhteydessä ennakkoratkaisupyyntö on esitetty, kuuluvat ajallisesti asetuksen N:o 123/85 soveltamisalaan.

19 Cour d'appel de Douai toteaa asetuksen N:o 123/85 tulkinnan osalta, että pääasian vastaajan riitauttamien sopimusehtojen yhteensopivuus asetuksen säännöksiin

vaikuttaa siihen, miten riita-asia on ratkaistava. Ensiksikin tuomiossa, josta valitettiin, oli tuomioistuimen mukaan jo tutkittu yhteensopivuuskysymys ja päädytty siihen, että sopimusehdoissa ei noudatettu asetuksen säännöksiä. Toiseksi sillä, onko yksinmyyjien asema oikeudellisesti suojattu muihin jälleenmyyjiin nähden, saattaa tuomioistuimen mukaan olla ratkaiseva merkitys sille, voidaanko yksinmyyntisopimuksiin vedota kolmansia vastaan. Ellei asemaa suojata oikeudellisesti, vilpillistä kilpailua koskeva kanne tuskin voi menestyä.

20 Cour d'appel de Douai katsoo, että asetuksen N:o 1475/95 säännösten tulkinta on asian ratkaisemisen kannalta välttämätöntä siksi, että vilpillisestä kilpailusta nostetun kanteen tavoitteena ei ole yksinomaan asetuksen N:o 123/85 voimassaoloaikana sattuneen vahingon korvaaminen, vaan se, että itsenäisen jälleenmyyjän toiminta asetuksen N:o 1475/95 voimaantulon jälkeisenä aikana kielletään.

21 Ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottamisen arvioinnista on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kansallisen tuomioistuimen esittämä pyyntö voidaan jättää tutkimatta, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä yhteisön oikeuden tulkitsemisella tai yhteisön oikeussäännön pätevyyden tutkimisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen (ks. mm. asia C-143/94, Furlanis, 26.10.1995, Kok. 1995, s. I-3633, 12 kohta). Tästä ei kuitenkaan ole kysymys esillä olevassa tapauksessa.

22 Yhtäältä ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on tehnyt riittävällä tavalla selkoa siitä, että vaikka autojen yksinmyyntisopimuksiin ei voida vedota kolmansia vastaan edellä mainituissa asioissa Grand garage albigeois ym. ja Nissan France ym. annettujen tuomioiden mukaisesti, vilpillistä kilpailua koskevan kanteen hyväksyminen kansallisen oikeuden mukaan voi riippua mainittujen sopimusten pätevyydestä asetuksen N:o 123/85 kannalta arvioituna.

23 Toisaalta mahdollinen tarve kieltää pääasian vastaajaa jatkamasta toimintaansa tulevaisuudessa riittää asetuksen N:o 1475/95 tätä asiaa koskevien säännösten tulkintapyynnön perusteeksi (ks. vastaavasti asia C-408/95, Eurotunnel ym., tuomio 11.11.1997, Kok. 1997, s. I-6315, 24 kohta).

24 Kansallisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin on siis vastattava.

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

25 Kansallisen tuomioistuimen ensimmäinen kysymys koskee sitä, onko asetusta N:o 123/85 tulkittava sillä tavoin, että siinä myönnettyä poikkeusta voidaan soveltaa sopimukseen, jossa ei yksilöidä asiallisia perusteita, joiden perusteella sopimuspuolet voivat vapautua kilpailukieltovelvoitteestaan ja jossa jälleenmyyjää kielletään myymästä minkään muun merkkisiä uusia ajoneuvoja, vaikka myynti tapahtuisi muissa liiketiloissa kuin niissä, joissa sopimustavaroita tarjotaan myytäväksi, ja asetetaan jälleenmyyjälle valmistajan vahvistama kiinteä myyntitavoite, jonka saavuttamatta jääminen johtaa yksinmyyntialueen muuttamiseen, yksinoikeuden poistamiseen tai yksinmyyntisopimuksen purkamiseen.

26 Kysymyksen ensimmäiseen osaan vastattaessa on muistettava, että asetuksen N:o 123/85 5 artiklan 2 kohdan 1 alakohdan a ja b alakohdan mukaan tavarantoimittaja vapauttaa jakelijan velvoitteesta olla myymättä muita kuin sopimusvalikoiman uusia ajoneuvoja ja olemaan tekemättä näiden jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevia sopimuksia, edellyttäen, että sopimuspuolet ovat sopineet mahdollisuudesta vapautua sopimusvelvoitteistaan osoittamalla, että siihen on asiallisia perusteita.

27 Kuten julkisasiamies on osuvasti todennut ratkaisuehdotuksensa 22 kohdassa, kyseisissä säännöksissä vahvistetaan periaate, jonka mukaan sopimuspuolten on sopimuksessaan sovittava mahdollisuudesta vapautua kilpailukiellon velvoitteesta osoittamalla, että siihen on asiallisia perusteita, eikä niissä edellytetä, että sopimuksessa olisi oltava tyhjentävä lista perusteista, joihin voidaan vedota.

28 Asetuksen N:o 123/85 5 artiklan 2 kohdan 1 alakohdan a ja b alakohtaa on tulkittava siten, että asetuksella myönnetty poikkeus koskee sellaista yksinmyyntisopimuksen ehtoa, jossa vahvistetaan vain se, että sopimuspuolet voivat vedota asiallisiin perusteisiin vapautuakseen niitä sitovista kilpailukieltovelvoitteista, täsmentämättä sitä, mitä nämä perusteet voivat olla.

29 Kysymysten toiseen osaan vastattaessa on muistettava, että asetuksen N:o 123/85 3 artiklan 3 kohdassa valmistajalle varataan mahdollisuus velvoittaa jälleenmyyjä olemaan myymättä sopimustavaroiden kanssa kilpailevia uusia moottoriajoneuvoja sekä olemaan myymättä sopimustavaroiden jälleenmyyntiin käytettävissä tiloissa muita uusia moottoriajoneuvoja kuin niitä, joita valmistaja on tarjoutunut toimittamaan.

30 On muistettava, että ottaen huomioon perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa lausutun yleisen periaatteen, jonka mukaisesti kilpailua rajoittavat yritysten väliset sopimukset ovat kiellettyjä, ryhmäpoikkeusasetuksen poikkeusluontoisia säännöksiä ei voida tulkita laajasti eikä siten, että asetuksen vaikutuksia laajennetaan enemmän kuin on välttämätöntä siinä säädettyjen etujen suojelemiseksi (asia C-70/93, Bayerische Motorenwerke, tuomio 24.10.1995, Kok. 1995, s. I-3439, 28 kohta).

31 Asetuksen 3 artiklan 3 kohdassa vahvistettu poikkeus ei siis koske jälleenmyyjälle sopimuksella mahdollisesti asetettua velvoitetta olla myymättä muita kuin valmistajan toimittamia uusia ajoneuvoja muissa myyntitiloissa kuin niissä, joissa sopimustavaroita myydään.

32 Tähän tulkinnalliseen päätelmään päädytään vaikka jälleenmyyjällä olisikin mahdollisuus vedota 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin asiallisiin perusteisiin. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 25 kohdassa perustellusti todennut, jälleenmyyjän mahdollisuus vedota asiallisiin perusteisiin antaa jälleenmyyjille mahdollisuuden myydä muun merkkisiä ajoneuvoja, jotka eivät kilpaile valmistajan merkin kanssa, niissäkin tiloissa, joissa sopimustuotteita myydään. Tätä mahdollisuutta ei kuitenkaan voida tulkita niin, että edellytetään näytön esittämistä asiallisten perusteiden olemassaolosta, jotta muiden kuin valmistajan toimittamia ajoneuvoja voidaan myydä muissa kuin niissä tiloissa, joissa sopimustavaroita myydään.

33 Asetuksen N:o 123/85 3 artiklan 3 kohtaa ja 5 artiklan 2 kohtaa on siis tulkittava siten, että asetuksella myönnettyä poikkeusta ei sovelleta sellaiseen sopimusehtoon, jossa kielletään jälleenmyyjää myymästä uusia, minkä tahansa muun merkkisiä ajoneuvoja muissa, erillisissäkin myyntitiloissa, kuin missä sopimustavaroita tarjotaan myytäväksi, jollei tälle ole asiallisia perusteita.

34 Ensimmäisen kysymyksen kolmanteen osaan vastattaessa on muistettava, että asetuksen N:o 123/85 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan mukaan valmistaja voi velvoittaa jakelijan tekemään parhaansa myydäkseen tiettynä ajanjaksona sopimusalueella vähimmäismäärän sopimustavaroita.

35 Tämä merkitsee yhtäältä, että myyntitavoitteiden vahvistamismahdollisuudesta säädetään nimenomaisesti asetuksella N:o 123/85 ja toisaalta, että jälleenmyyjälle asetettu velvollisuus saavuttaa asetettu tavoite merkitsee vain velvollisuutta kaikin keinoin pyrkiä saavuttamaan se.

36 Lisäksi on muistettava, että asetuksen N:o 123/85 5 artiklan 2 kohdassa säädetään sopimusten irtisanomisajoista ja saman artiklan 4 kohdassa osapuolten mahdollisuudesta purkaa sopimus.

37 Asetuksessa N:o 123/85 ei siis kielletä määräämästä sopimusrikkomukselle seuraamuksia, jotka voivat koskea jopa oikeutta purkaa sopimus, jos jälleenmyyjä ei saavuta myyntitavoitettaan siksi, että se on laiminlyönyt velvollisuutensa kaikin keinoin pyrkiä asetettuun tavoitteeseen.

38 Asetuksen N:o 123/85 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohtaa ja 5 artiklan 2 kohdan 2 ja 3 alakohtaa on siis tulkittava siten, että asetuksella myönnettyä poikkeusta sovelletaan sopimusehtoon, jolla jälleenmyyjälle asetetaan määrätty myyntitavoite ja jossa määrätään sopimusrikkomuksen seuraamukset, jotka voivat koskea jopa oikeutta purkaa sopimus, kun tavoitetta ei ole saavutettu, edellyttäen kuitenkin, että myyntitavoitteen vahvistamisella tarkoitetaan vain velvoitetta kaikin keinoin pyrkiä asetettuun tavoitteeseen.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

39 Kansallisen tuomioistuimen toinen kysymys koskee sitä, ovatko ensimmäisen kysymyksen toiseen ja kolmanteen osaan annetut vastaukset päteviä myös asetuksen N:o 1475/95 vastaavien säännösten kannalta.

40 Tämän kysymyksen ensimmäiseen osaan vastattaessa riittää, kun todetaan, että asetuksen N:o 1475/95 3 artiklan 3 kohdassa säädetään nimenomaisesti, että poikkeusta sovelletaan velvoitteeseen olla myymättä muun merkkisiä uusia

moottoriajoneuvoja erillisissä myyntitiloissa, jotka ovat erillisenä oikeushenkilönä olevan johdon alaisena, tavalla, jolla estetään eri ajoneuvomerkkien sekaannus.

41 Asetuksen N:o 1475/95 3 artiklan 3 kohtaa ja 5 artiklan 2 kohtaa on siis tulkittava niin, että asetuksessa myönnetty poikkeus ei koske sopimusehtoa, jossa jälleenmyyjää kielletään myymästä muun merkkisiä uusia ajoneuvoja muissa kuin niissä myyntitiloissa, joissa sopimustavaroita tarjotaan myytäväksi, ellei tähän ole asiallisia perusteita.

42 Toisen kysymyksen toiseen osaan vastattaessa on pidettävä mielessä, että vaikka asetuksen N:o 1475/95 5 artiklan 3 kohdassa säädetään samalla tavoin kuin asetuksen N:o 123/85 5 artiklan 4 kohdassa sopimuspuolen oikeudesta purkaa sopimus, uuden asetuksen 5 artiklassa täsmennetään nimenomaisesti, että oikeus purkaa sopimus syntyy, jos toinen osapuoli ei täytä kaikkia perusvelvoitteitaan.

43 Lisäksi asetuksen N:o 1475/95 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohdassa asetetaan lisäedellytys asetuksen N:o 123/85 vastaavaan kohtaan verrattuna. Jotta tilanne kuuluisi tämän säännöksen soveltamisalaan, myyntitavoitteiden vahvistaminen voi olla vain velvoite kaikin mahdollisin keinoin pyrkiä tavoitteeseen ja sen on perustuttava sopimuspuolten yhdessä tekemään sopimukseen tai, jos sopimuspuolet ovat erimielisiä asiasta, ulkopuolisen asiantuntijan määrittämään määrään.

44 Tämän vuoksi asetuksen N:o 1475/95 perusteella valmistaja ei voi yksipuolisesti vahvistaa myyntitavoitteita.

45 Asetuksen N:o 1475/95 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohtaa ja 5 artiklan 2 ja 3 kohtaa on näin ollen tulkittava siten, että asetuksessa säädettyä poikkeusta sovelletaan sopimusehtoon, jolla jälleenmyyjälle asetetaan määrätty myyntitavoite ja jossa vahvistetaan sopimusrikkomuksen seuraamukset, jotka voivat koskea jopa oikeutta purkaa sopimus, jos tavoitetta ei ole saavutettu, edellyttäen kuitenkin, että myyntitavoitteen vahvistamisella tarkoitetaan vain velvoitetta kaikin keinoin pyrkiä asetettuun tavoitteeseen ja että sopimuspuolet sopivat yhdessä tavoitteesta tai, jos asiasta on erimielisyyttä, ulkopuolinen asiantuntija määrittää sen.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

46 Kansallisen tuomioistuimen kolmas kysymys koskee sitä, sovelletaanko perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan poikkeusta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntisopimukseen, jos siihen ei sovelleta ryhmäpoikkeusta.

47 Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta annetuilla asetuksilla N:o 123/85 ja N:o 1475/95 moottoriajoneuvoalan elinkeinonharjoittajille vain annetaan tiettyjä mahdollisuuksia poiketa perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan kiellosta, vaikka ne käyttävätkin tietyntyyppisiä yksinoikeusehtoja ja kilpailukieltolausekkeita jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevissa sopimuksissaan. Poikkeusasetusten säännöksillä ei kuitenkaan velvoiteta elinkeinonharjoittajia käyttämään näitä mahdollisuuksia. Niillä ei myöskään muuteta tällaisen sopimuksen sisältöä eikä tehdä sopimusta mitättömäksi, vaikka sopimukset eivät täyttäisikään kaikkia näissä asetuksissa säädettyjä edellytyksiä (ks. asia 10/86, VAG France, tuomio 18.12.1986, Kok. 1986, s. 4071, 12 kohta).

48 Sopimus, joka ei täytä kaikkia poikkeusasetuksessa säädettyjä edellytyksiä, kuuluu 85 artiklan 1 kohdan kiellon soveltamisalaan vain siinä tapauksessa, että sopimuk-

sen tarkoituksena tai sen vaikutuksena on tuntuva kilpailun rajoittaminen yhteismarkkinoilla ja se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (ks. asia 56/65, La Technique Minière (LTM), tuomio 30.6.1966, Kok. 1966, s. 337; Kok. Ep. I, s. 251 ja yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966, Kok. 1966, s. 429; Kok. Ep. I, s. 275).

49 Kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää kaikkien sen käytettävissä olevien tietojen perusteella sopimukseen liittyvä taloudellinen ja oikeudellinen kokonaistilanne huomioon ottaen, täyttyvätkö edellä mainitut edellytykset sen käsiteltäväksi saatetussa asiassa.

50 Sopimusta ei voida käsitellä erillään niistä tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista, joiden vuoksi kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy. Tältä kannalta arvioiden samanlaisten sopimusten olemassaolo on seikka, joka yhtenä muista voi olla osa sitä taloudellista ja oikeudellista kokonaistilannetta, jonka kannalta sopimusta on arvioitava (ks. asia 23/67, Brasserie de Haecht, tuomio 12.12.1967, Kok. 1967, s. 525).

51 Jos kansallinen tuomioistuin toteaa, että yksi tai useampi sopimusehto ovat pätemättömiä, yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan (ks. em. asiassa VAG France annetun tuomion 14 kohta) 85 artiklan 1 kohdan vastaisten sopimusehtojen mitättömyyden vaikutukset sopimuksen muihin osiin tai siitä johtuviin muihin velvoitteisiin eivät kuulu yhteisön oikeuden alaan. Siksi on kansallisen tuomioistuimen asia arvioida sovellettavan kansallisen oikeuden mukaisesti tiettyjen sopimusehtojen 85 artiklan 2 kohtaan perustuvan mahdollisen mitättömyyden ulottuvuus ja vaikutukset sopimussuhteeseen kokonaisuutena.

52 Kolmanteen kysymykseen on siis vastattava, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa asetettu kielto koskee moottoriajoneuvojen yksinmyyntisopimuksien sopimusehtoja, ellei niille ole myönnetty ryhmäpoikkeusta, jos sopimusehto-

jen tarkoituksena tai vaikutuksena on tuntuva kilpailun rajoittaminen yhteismarkkinoilla ja jos ne vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Oikeudenkäyntikulut

53 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ranskan hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Cour d'appel de Douain 20.6.1996 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevien sopimusten ryhmiin 12 päivänä joulukuuta 1984 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 123/85 5 artiklan 2 kohdan 1 alakohdan a ja b alakohtaa on tulkittava siten, että asetuksella myönnettyä poikkeusta sovelletaan sellaiseen yksinmyyntisopimuksen sopimusehtoon, jossa määrätään vain siitä, että

sopimuspuolet voivat vedota asiallisiin perusteisiin vapautuakseen kilpailukieltovelvoitteistaan, täsmentämättä sopimuksessaan sitä, mitä nämä syyt ovat.

Asetuksen N:o 123/85 3 artiklan 3 kohtaa ja 5 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että asetuksella myönnettyä poikkeusta ei sovelleta sopimusehtoon, jossa kielletään jälleenmyyjää myymästä muun merkkisiä uusia ajoneuvoja muissakaan kuin sopimustavaroiden myyntiin käytettävissä tiloissa, ellei tähän ole asiallisia perusteita.

Asetuksen N:o 123/85 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohtaa ja 5 artiklan 2 kohdan 2 ja 3 alakohtaa on siis tulkittava siten, että asetuksella myönnettyä poikkeusta sovelletaan sopimusehtoon, jolla jälleenmyyjälle asetetaan määrätty myyntitavoite ja jossa vahvistetaan sopimusrikkomuksen seuraamukset, jotka voivat koskea jopa oikeutta purkaa sopimus, silloin kun tavoitetta ei ole saavutettu, edellyttäen kuitenkin, että myyntitavoitteen vahvistamisella tarkoitetaan vain velvoitetta kaikin keinoin pyrkiä asetettuun tavoitteeseen.

2) Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalvelua koskevien sopimusten ryhmiin 28 päivänä kesäkuuta 1995 annetun komission asetuksen (EY) N:o 1475/95 3 artiklan 3 kohtaa ja 5 artiklan 2 kohtaa on tulkittava niin, että asetuksessa myönnettyä poikkeusta ei sovelleta sopimusehtoon, jossa jälleenmyyjää kielletään myymästä muun merkkisiä uusia ajoneuvoja muissa kuin sopimustavaroiden myyntiin käytettävissä tiloissa, ellei tähän ole asiallisia perusteita.

Asetuksen N:o 1475/95 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohtaa ja 5 artiklan 2 ja 3 kohtaa on näin ollen tulkittava siten, että asetuksessa säädettyä poikkeusta sovelletaan sopimusehtoon, jolla jälleenmyyjälle asetetaan määrätty myyntitavoite ja jossa vahvistetaan sopimusrikkomuksen seuraamukset, jotka voivat koskea jopa oikeutta purkaa sopimus, jos tavoitetta ei ole saavutettu,

edellyttäen kuitenkin, että myyntitavoitteen vahvistamisella tarkoitetaan vain velvoitetta kaikin keinoin pyrkiä asetettuun tavoitteeseen ja että sopimuspuolet sopivat yhdessä tavoitteesta tai, jos asiasta on erimielisyyttä, ulkopuolinen asiantuntija määrittää sen.

3) Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa asetettu kielto koskee moottoriajoneuvojen yksinmyyntisopimuksien sopimusehtoja, ellei niille ole myönnetty ryhmäpoikkeusta, jos sopimusehtojen tarkoituksena tai vaikutuksena taloudellinen ja oikeudellinen kokonaistilanne huomioon ottaen on tuntuva kilpailun rajoittaminen yhteismarkkinoilla ja jos ne vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Ragnemalm Schintgen Mancini

Kapteyn Hirsch

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä huhtikuuta 1998.

R. Grass H. Ragnemalm

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja